

Finally, based on the research, the author summarizes the fundamental differences in Canadian immigration policy, as well as proposes her own scheme of dividing the historical development of this area of Canada's federal policy from 1945 to 2012.

Key words: Canada, Immigration Policy, Legislation, Restriction, Discrimination, Liberalization.

УДК 94 (325):304

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.06.50-59>

Володимир Фісанов,
доктор історичних наук, професор,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ІМІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА І ПРОБЛЕМА ОНОВЛЕННЯ ПРАКТИК МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ У СУЧАСНІЙ КАНАДІ

Анотація. Метою статті є аналіз окремих аспектів неоднозначної імміграційної політики Канади у контексті сучасних реалій з урахуванням концепції мультикультуралізму. Автор констатує, що політика мультикультуралізму, проголошена урядом Канади у сучасній інтерпретації в кінці 1980-х років, у перші десятиліття XXI ст. зазнала певних трансформацій. Особливо ця тенденція стала помітною упродовж діяльності консервативних урядів С. Харпера (2006-2015 рр.). Політика консерваторів передбачала введення обмежувального іммігрантського законодавства та розширення бюрократичних процедур. Зокрема проаналізовано окремі положення «Закону про зміцнення Канадського громадянства» (2014 р.). Підкреслено, що цей правовий акт був підданий нищівній критиці в Асоціації адвокатів Канади, а також у «Відкритому листі» 60 відомих вчених і громадських діячів на ім'я прем'єр-міністра Канади.

За умов нових глобальних викликів і небезпек уряд Канади має розробити оновлену політику мультикультуралізму. Однак у непростих реаліях сьогодення вона не повинна стати заручником політичної боротьби між лібералами і консерваторами. Ескалація почуття небезпеки й нетолерантності, заснованого на діалектичному протиставленні «ворог-друг», уже не спрацьовує у суспільстві, котре знаходиться у пошуку дієвого демократичного діалогу з метою нормалізації складних відносин у мультикультуральному соціумі початку XXI століття.

Ключові слова: імміграційна політика, мультикультуралізм, уряд консерваторів С. Харпера, ліберальна модель мультикультуралізму, Канада.

Канада, будучи іммігрантською країною, у своїй історії знала декілька етапів впровадження і розробки власної іммігрантської політики – від залучення перших переселенців, налаштування й удосконалення законодавчо-організаційних засад прийняття різних груп приїжджих і до сучасного певного переосмислення та реорганізації власної політики у зв'язку із непростими викликами початку XXI ст.

Пошлемося тут на «Канадську хартію прав і Свободи» (Canadian Charter of Rights and Freedoms, section 15.1) [7] і зазначимо, що канадська влада, спираючись на досвід десятиліть і соціально-культурні практики співжиття канадців різних рас, поколінь і соціальних статусів, зрозуміло, не мала іншого виходу, крім того, як розробити найбільш толерантний й прийнятний для переважної більшості населення країни такий режим громадянства, де б 2 базові групи громадян – «канадці за народженням» та «канадці за вибором» були проголошені

рівноправними і почувалися у своїх життєвих практиках також рівними. Проте, у Хартії було наголошено, що слід уникати будь-якої «дискримінації за ознакою раси, національності чи етнічного походження», кольору, за віком, релігією та статтю.

Склалося так, що саме Канада на різних історичних етапах для багатьох європейських і неєвропейських країн стала певною моделлю мультикультурного розвитку – державою де дійсно розроблялися принципи толерантних відносин між націями, етнічними групами, расовими і релігійними спільнотами. І саме головне – ці принципи системно впроваджувалися (особливо в останні десятиліття ХХ ст.) і владними інституціями, і багатьма суспільними самоврядними й громадськими фундаціями у практику повсякденного життя пересічних громадян Канади. Як зазначав свого часу один із фундаторів концепції мультикультуралізму у Канаді Вілл Кимлічка, культурне розмаїття соціуму збільшує фактично для кожної особистості різні можливості та практики спілкування й порозуміння як представника/носія іншої культури, «робить їх значимими для нас». Більш того, зазвичай, краще розуміння інших культурних дискурсів і соціальних практик є важливою «передумовою прийняття раціональних рішень про те, як жити» [3, с. 89].

Однак на початку ХХІ століття Канада, як й інші держави, опинилася перед складними глобальними викликами пов'язаними із зростанням терористичних загроз, потоками нелегальної міграції та збільшенням імміграції з країн насамперед Південно-Східної Азії що, зрозуміло, викликало неоднозначну реакцію, а іноді скептичні настрої у суспільстві, котрі були пов'язані з вимогами до політиків і владних інституцій захистити істинно канадські цінності і засади стабільного й передбачуваного соціо-культурного розвитку Канади. Як відомо, Консервативна партія Канади на чолі із Стівеном Харпером, котра прийшла до влади у 2006 р., ініціювала прийняття низки правових актів, що значною мірою зробили імміграційне законодавство і юридичні практики Канади більш жорсткими, можна сказати «закритими та не толерантними» для великої частки емігрантів, які намагалися отримати канадське громадянство. Ці закони були частково розкритиковані у ліберально налаштованих політичних колах країни, у відповідних ЗМК та зі сторони зацікавлених експертів. І сьогодні тема толерантності та «жорсткості» імміграційного законодавства, а якщо брати ширше, усього дискурсу політики мультикультуралізму та її можливої трансформації у наступні роки залишається однією з провідних у політичних дебатах, які точаться між лібералами та консерваторами напередодні парламентських виборів у Канаді.

Метою статті є розгляд окремих аспектів неоднозначної імміграційної політики Канади у контексті сучасних реалій з урахуванням концепції мультикультуралізму та можливої її трансформації у зв'язку з актуальною політичною кон'юнктурою. Задля досягнення мети наукової розвідки автор звертатиметься до історичного досвіду країни у царині мультикультурних практик.

Даючи оцінку зробленому раніше в історіографічному аспекті, зазначимо, що темі мультикультуралізму у Канаді присвячено чимало наукових публікацій. Звернемо увагу насамперед на те, що науковий і суспільний розголос має тематика стосовно значення практики мультикультуралізму для різних держав світу – від Японії [21] і до Голландії [13]. Важливі аспекти історії та впливу канадського мультикультуралізму, зокрема у контексті суспільно-політичного розвитку країн Центральної Європи дослідив угорський вчений Янош Кеньєрес [10].

Особливостям ідеології мультикультуралізму, аналізу його базових засад і значення для України присвячено статтю Валентини Карлової [2]. Дніпровські дослідниці Наталія та Юлія Чередник проаналізували досвід вироблення мовної політики в Канаді на засадах мультикультуралізму [4].

Позаяк у даній статті розглядаються питання імміграційної політики уряду С.Харпера, зауважимо, що особливості розвитку канадської імміграційної політики у 2006-2012 рр. проаналізувала київська дослідниця Марія Бурцева [1].

Окремі питання освітньої політики і практики у сучасній Канаді в критичному ключі досліджувалися у наукових розвідках канадськими вчених Тревора Гуллівера [9] та Елке Вінтер [20]. Зауважу, що у ґрунтовному експертному дослідженні останньої подана панорамна картина імміграційної політики Канади за останні шість десятиліть. Зважаючи на значущість цих матеріалів, автор використав їх при написанні запропонованої статті.

Виклад основного матеріалу. Нагадаємо тут деякі важливі, на нашу думку, факти. Як відомо, саме Друга світова війна стала поворотним моментом в історії імміграції до Канади. Ще у 1940 р., незважаючи на різні обмеження імміграції, майже 20% тодішніх канадських жителів не були ані французького, ані англійського походження. Канадці, як і усі інші піддані Британської Корони, будучи підтримані владою країни, доклали усіх можливих зусиль, щоби світова війна завершилася повним розгромом нацизму та японського мілітаризму. І тому, якщо раніше окремі права конкретних груп населення, зокрема право голосу чи балотування на державні посади певним чином обмежувались, то саме після її завершення завдяки участі у військових діях подібні обмеження були скасовані. Діяв принцип: ті з громадян, котрі жертвували своїм життям для власної країни безумовно користуватимуться усіма правами і пільгами громадянства [20].

Варто підкреслити і те, що досвід протистояння на полях світової війни проти нацистського геноциду та примусової сегрегації стимулював уряд Канади до проведення політики значно більшої відкритості та толерантності щодо етнічних меншин. У зв'язку із цим Парламент розпочав працювати над новою концепцією громадянства та її імплементацією у законодавчі акти вже у 1945 р., а новий закон був прийнятий через два роки – у 1947 р. Вже у 70-і роки минулого століття, за оцінкою сучасної дослідниці Валері Кноулс близько 50% іммігрантів були з інших частин світу (а не з Європи), зокрема з Вест-Індії, Гайани, Гаїті, Гонконга, а також з Індії, Філіппін та Індокитаю. А із сусідніми Сполученими Штатами траплялися тоді взагалі екстраординарні випадки. До прикладу, під час війни у В'єтнамі виникла іммігрантська «хвиля дезертирів», тобто тих молодих людей призовного віку, котрі не бажали в ній брати участь. Ця «хвиля» за різними оцінками складала від 80 до 200 тис. осіб [11, р. 214].

У 1988 р., як відомо, під патронатом консервативного уряду Канади Брайна Малруні був підготовлений і згодом прийнятий оновлений «Закон Канади про мультикультуралізм» (The Canadian Multiculturalism Act), надавши цій концепції ще більше місце у регулюванні міжкультурних взаємин між канадцами різного походження. При цьому консерватори виходили насамперед з того, що прийняття закону вимагало меншої кількості конституційних, правових та політичних змін. До того ж це означало у політичному сенсі, що уряд Малруні позбавляв лібералів пальми першості у проведенні політики мультикультуралізму. Важливо розуміти також і те, що пріоритетом консерваторів у даному випадку було не збереження

культури тих емігрантів, хто прибував до Канади у пошуках громадянства, а налаштування їх на якнайшвидшу інтеграцію у канадське суспільство [20].

Зрозуміло, що і у часи прем'єрства П. Трюдо, і пізніше – у добу правління консерваторів, у парламенті Канади точилися дебати щодо того як покращити й удосконалити політику полікультурної рівності та толерантності. Один з таких прикладів наводить японський дослідник практики мультикультуралізму Кавано Яйюі. Так, у 1984 р., коли у Парламенті обговорювався звіт «Рівність зараз!» стосовно політики та програми сприяння відносин між видимими меншинами та іншими канадцами, було висловлено настійливу вимогу щоби Міністерство мультикультуралізму взяло на себе керівництво у наданні фінансової та практичної підтримки для збільшення соціальної участі видимих меншин та розширення досліджень расових відносин у Канаді [21]. До речі, японський вчений підкреслив, що на офіційному рівні, на відміну від європейських політиків, котрі останніми роками неодноразово заявляли про провал політики мультикультуралізму в умовах терористичних атак і міграційних хвиль, канадська влада все-таки не відмовлялася від традиційної підтримки цілей полікультурного розвитку для своєї країни. При цьому він наводить матеріали щорічного Звіту, де зокрема зазначається, що Канада, хоча і визнає важливість європейських дебатів стосовно подальшої долі політики мультикультуралізму, однак продовжує політику різноманітності, закладену у широкій законодавчій базі та підтриману програмами і послугами по всій Канаді. Подібний канадський підхід до різноманіття, відзначається у документі, заохочує еволюцію динамічного, успішного та вкрай диверсифікованого суспільства, про яке «канадці згадують з гордістю» (which Canadians cite with pride) [16; 21].

Однак ускладнення міжнародної ситуації, особливо після терористичної атаки 11 вересня 2001 р. у Нью-Йорку, спричинило серйозне переосмислення безпекової та імміграційної політики Канади. Такий поворот у бік «закручування гайок», особливо у сфері імміграційної політики, став особливо помітний після 2006 р. – приходу до влади Консервативної партії Канади на чолі зі Стівеном Харпером. І така політична лінія продовжувалась фактично до 2015 р., коли консерваторів в Оттаві змінили ліберали на чолі із Джастіном Трюдо. Системний відступ від традиційних демократичних процесів, менший акцент на сприятливому середовищі для іммігрантів та біженців, а також посилення бюрократичних повноважень у царині натуралізації емігрантів, як відзначали зацікавлені експерти, мали тоді безпрецедентний темп та масштаби.

Саме у ці роки міністр імміграції Діана Фінлі (працювала у кабінеті С. Харпера з 2006 по 2015 рр.) відстоювала тезу про те, що громадяни повинні мати «справжній зв'язок із цією країною» і такому стану речей мав би сприяти принцип аналогічний тому, що вчені назвали *ius connexio* або «громадянство зацікавлених сторін» [20].

Однак справжньою обмежувальною новацією консерваторів у сфері «укоріненого громадянства» став «Закон про зміцнення Канадського громадянства» (Strengthening Canadian Citizenship Act), відомий ще як Білл С-24. Він вступив у дію 19 червня 2014 р. Не вдаючись у юридичні подробиці вкажемо, що згідно з новим законом значно розширювались права держслужбовців, які могли одноосібно вирішувати складні правові колізії тих з новоприбулих емігрантів, котрі шукали можливостей працевлаштування чи подальшого проживання у Канаді [15]. Цей правовий акт був підданий нищівній критиці в

Асоціації адвокатів Канади. У «Відкритому листі» 60 відомих вчених і громадських діячів на ім'я прем'єр-міністра також підкреслювалося, що він фактично скасовує право на апеляцію до Федерального суду Канади щодо відмовлених заявників на громадянство. Більш того, стає можливим значно щільніший бюрократичний контроль за прийняттям рішень з приводу надання громадянства та відповідного зменшення судового нагляду за цим процесом. Згідно із прийнятим законом, констатували автори «Відкритого листа», громадянство Канади «стане важче отримати і простіше втратити» [14].

В експертних коментарях Канадської асоціації адвокатів підкреслювалось: сучасне обмежувальне «іммігрантське законодавство» безумовно призводить до диференційованого ставлення до різних груп іммігрантів на основі «етнічної приналежності чи національного походження», і такі практики можна визнати неконституційними. Дійсно, у сучасному публічному дискурсі «Положення про відкликання громадянства» переважно трактується як таке, що переважно застосовується для «радикалів», «терористів» і «джихадистів», які є мусульманами – вихідцями з арабських країн Близького та Середнього Сходу.

Зауважимо що такому ставленню до мусульманської меншини у Канаді сприяють і деякі канадські, а особливо американські ЗМК. Як відзначається в одному зі спеціальних досліджень, присвячених проблемам захисту мусульманської етнічної групи в Канаді, проведеному Робочою групою з університету Оттави, американські ЗМІ розглядають канадських мусульман переважно у трьох площинах. По-перше, це контекст «відносини більшості та меншин», виходячи з дискурсу мультикультуралізму і підтримання «різноманітності» у межах інтеграційних стратегій. По-друге, це тема «тероризму», включаючи «екстремізм» та завдання «контртероризму». По-третє, піднімаються питання транскордонної міграції між Канадою і США з точки зору контролю і безпеки кордонів з канадського боку [12].

Звернемось тут до кваліфікованих критичних оцінок сучасної політики в Канаді, пов'язаних із обмеженням та негативними трансформаціями ліберальної практики мультикультуралізму, висловлених у дослідженні згадуваної вже Елке Вінтер. Дослідниця зокрема констатує, що за останнє десятиліття процес натуралізації став більш тривалим і громіздким. Особливо небезпечним автор вважає певний негативний зсув в уявленні частки канадців щодо «нових громадян». На її думку, представлення потенційних громадян в якості шахраїв, обманщиків та нероб робить знов прибулих до Канади вкрай незахищеними та провокує надмірну недовіру до них у населення.

У сучасних умовах існує небезпека для тих представників іммігрантських спільнот, які потенційно менш пристосовані, ніж інші. Вінтер наводить дані за 2011 р. згідно яких із близько 181 тисячі «нових громадян» лиш 13 тис. осіб (7,2%) були вихідцями із Європи та США, а 68 тис. осіб (37,6%) прибули з Індії та інших країн Південно-Східної Азії. Тобто вони належали до «видимих» спільнот і були представниками інших релігій і культур. Причому, за її спостереженням, у спеціальному посібнику з питань громадянства, який рекомендований для прискорення процесу натуралізації, посилюється акцент щодо опанування військовою історією та британськими традиціями. Подібний англофонний колоніальний дискурс було, як відомо, змінено 40 років назад і його сучасне відновлення суперечить ліберальному «етосу мультикультуралізму» [19].

До прикладу, у листопаді 2009 р. з'явився новий посібник з громадянства Канади «Відкрий Канаду: права та обов'язки громадянства». Його метою була підготовка для тих постійних мешканців, які готуються до тесту на канадське громадянство. У посібнику зокрема йдеться про важливість підтримання поваги до канадських цінностей. При цьому значно більше акцентується на ролі Британської монархії в історії Канади.

Звернемось також до деяких аспектів здійснення освітніх практик, які мали на меті прискорення процесів натуралізації. Ще у 1946 р. Канадська рада освіти з питань громадянства спонсорувала видання книги, складеної приватним громадянином, яка презентувала історію та культуру Канади новачкам. У книзі досить розлого (її обсяг сягав 400 сторінок) подавалися фрагменти прози, поезії, інформація про географію та політику Канади, а також виступи офіційних представників і матеріали статистики [20]. Продовжуючи цю лінію вже у 1992 р. федеральний уряд створив програму «Language Instruction for Newcomers» (LINC) – «Мовна інструкція для новачків» з навчання англійської мови, орієнтовану на основні мовні навички для полегшення інтеграції. Це була мовна програма, за допомогою якої канадська влада намагалися уникнути етноцентризму, ґрунтуючись на засадах мультикультуралізму. Її особливістю стала поступова передача відповідальності за освіту та «просування цінностей», а також прав та обов'язків громадянства від федерального уряду до місцевого та добровільного секторів, зокрема викладачів мови [18].

Наголосимо на тому, що принципи та практики мультикультуралізму не відразу утвердилися у Канаді. Її англо-французький дуалізм довго давався взнаки і у політичному житті, і у мовно-культурному дискурсі. Причому домінувала британська традиція. Як підкреслює сучасний голандський дослідник Майк Медейрос, спочатку у Канаді переважало поняття «англо-відповідність» (Anglo-conformity). Франкофони, і згодом, інші іммігранти, повинні були асимілюватися до домінуючої англосаксонської культури. І хоча ідентичність Канади трансформувалась у громадянську концепцію мультикультуралізму, відмежовану від етнічних маркерів, дехто з консервативних критиків зазначає, що це призвело до «пограбування» власне канадської ідентичності, її культурного ядра. Подібні настрої, особливо, серед білих англофонів, викликають «почуття невпевненості та кризи», досить часто підживлених реакцією на здобутки меншин, у яких, зі свого боку, культурний плюралізм також сприяв послабленню незахищеної національної ідентичності [13].

У цій статті ми фактично не торкалися політики Канади в імміграційному питанні, котру проводив ліберальний уряд Д. Трюдо. Політика ліберальних урядів потребує ретельної уваги і подальшого вивчення. Тим більше, що у зв'язку із черговою виборчою кампанією до парламенту питання мультикультуралізму знову актуалізуються на тлі політичного протиборства лібералів і консерваторів. Проте, й інші партії роблять власний передвиборчий внесок у тему мультикультуралізму. Один із таких прикладів являє собою право-центристська Народна партія Канади, яка хоча і підтримує різноманітні «регіональні культури», проте виступає проти офіційного мультикультуралізму, оскільки той досить часто заохочує іммігрантів зберігати цінності та культуру, які вони залишили, замість того, щоби стимулювати інтеграцію у канадський соціум.

У передвиборчій платформі партії 2019 р., котра має промовисту назву «Канадська ідентичність: припинення офіційного мультикультуралізму та

збереження канадських цінностей та культури» зокрема підкреслено: канадська нація повинна базуватися на «почутті власної приналежності» та участі у «спільному національному проекті». У разі приходу до влади Народна партія планує скасувати діючий «Закон про мультикультуралізм», включаючи фінансування, а натомість обіцяє значно посилити заходи щодо інтеграції іммігрантів до канадського суспільства. Заявлено також про необхідність суттєвого зниження щорічної квоти мігрантів з 350 тисяч до 100-150 тис. осіб [5].

Висновки. Підводячи деякі підсумки викладеному вище, можемо констатувати, що політика мультикультуралізму, проголошена урядом Канади у сучасній інтерпретації в кінці 80-х років, в перші десятиліття XXI ст. зазнала певних трансформацій. Особливо ця тенденція стала помітною упродовж діяльності консервативних урядів С. Харпера (2006-2015 рр.). Консервативна модель мультикультуралізму передбачала введення обмежувального іммігрантського законодавства та розширення в зв'язку із цим бюрократичних процедур. Одним із витоків таких обмежувальних заходів стали глобальні терористичні виклики, зокрема атаки 11 вересня 2001 р. у Нью-Йорку.

Говорячи про «іммігрантський тренд» повоєнної історії Канади, можна погодитися із сучасним соціологом Баррі Едмонстоном (університет Вікторії), що саме імміграція є однією з найбільших відмінних рис канадської історії. Загальний висновок вченого констатує дотримання певного балансу «участі та інтеграції» усіх поколінь іммігрантів як нових канадських громадян. Ось його слова: «Канадський експеримент з побудови нації значною мірою є історією про те, як іммігранти поглинаються канадським суспільством і про те як іммігранти розширили та перетворили Канаду» [8].

На нашу думку, потребують подальшого дослідження медійні дискурси, котрі сприяють дискусіям в інтернет-середовищі і блогосфері на теми мультикультуралізму та міжетнічного діалогу і толерантності [17]. Участь пересічних громадян у публічних дискусіях на медіа-площадках «електронної Агори», мабуть, допоможе усім акторам суспільного діалогу знайти порозуміння у неоднозначній царині міжкультурних відносин.

У сучасному постмодерному світі, як пише британський вчений Ян Ангус, етнічність уже більше не пов'язується виключно із походженням, але з «умовами проживання серед інших» [6]. Сьогодні ескалація почуття небезпеки, її продукування, засноване на діалектичному протиставленні «ворог-друг», «віра-недовіра» уже не спрацьовують у суспільстві, котре налаштоване не на протистояння і відчуження, а знаходиться на шляхах виваженого демократичного діалогу, спрямованого на гармонізацію (хоча б точково) складних відносин у мультикольоровому соціумі початку XXI століття.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бурцева М.В. Особливості розвитку імміграційної політики Канади у 2006-2012 рр. / Марія Бурцева // Емінако: Науковий щоквартальник / Гол. ред. О.Тригуб. – Київ – Миколаїв, 2019. – № 2 (26). – Том 3. – С. 149-159. – Режим доступу: <https://eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/301>
2. Карлова В. Мультикультуралізм як політико-ідеологічна доктрина: проблеми та виклики / В. Карлова // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України. – 2011. – Вип. 1. – С. 209-220. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2011_1_23.
3. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин / Вілл Кимлічка. – Харків: Центр освітніх ініціатив, 2001. – 176 с.

4. Чередник Н., Чередник Ю. Мовна політика як складова політики мультикультуралізму в Канаді / Наталія Чередник, Юлія Чередник // Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. Дніпропетровськ. Вип. 2. 2009. – С. 28-35. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Cherednik.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Cherednik.pdf)
5. 2019 Electoral Platform. Canadian identity: ending official multiculturalism and preserving Canadian values and culture. – Режим доступу: https://www.peoplespartyofcanada.ca/canadian_identity_ending_official_multiculturalism_and_preserving_canadian_values_and_culture
6. Angus I.H. Displacement and Otherness: Toward a Post-Modern Ethics / Ian H. Angus // Ethnicity in a Technological age. Edmonton: University of Alberta, 1988. – P. 107-128.
7. Constitution Act, 1982. Justice Laws Website Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/page-15.html>
8. Edmonston B. Canada's immigration trends and patterns / Barry Edmonston // Canadian Studies in Population 2016. – № 1-2. – P. 78-116. – Режим доступу: <https://journals.library.ualberta.ca/csp/index.php/csp/article/view/25395>
9. Gulliver T. Banal Nationalism in ESL Textbooks / Trevor Gulliver // Canadian Journal of Education. – № 3. – 2011. – P. 119-135. – Режим доступу: <http://journals.sfu.ca/cje/index.php/cje-rce/article/download/362/1056>.
10. Kenyeres J. Aspects of Canadian Multiculturalism: History, Policy, Theory and Impact / János Kenyeres // Central European Journal of Canadian studies. 2014, vol. 9. – P. 27-44. – Режим доступу: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134378>
11. Knowles V. Strangers at our Gate: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1540-2007 / Valerie Knowles. – Toronto: Dundurn Press, 2007. – 312 p.
12. Lenard P. Securitized Minority/Muslim Canadians: Evaluating the Impact of Counter-Terrorism, National Security and Immigration Policies since 9/11 / Patti Lenard, Wesley Wark, Baljit Nagra, Elke Winter. – University of Ottawa. – March 31, 2016 – 129 p. – Режим доступу: https://www.academia.edu/24765979/Securitized_Muslim_Canadians_Evaluating_the_Impact_of_Counter-terrorism_National_Security_and_Immigration_Policies_Since_9_11
13. Medeiros M. National frenemies: linguistic intergroup attitudes in Canada / Mike Medeiros // Ethnic and racial studies. – 2019. – Vol. 42, №. 16. – P. 3-22. – Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2017.1406610>
14. Open Letter to The Right Honourable Stephen Harper, P.C., M.P. Prime Minister of Canada, June 2014 – Режим доступу: <https://bccla.org/wp-content/uploads/2014/06/Open-Letter-C24-.pdf>
15. Parliament of Canada. House of Commons. Strengthening Canadian Citizenship Act (bill C-24), 19th June, 2014. – Режим доступу: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/41-2/bill/C-24/royal-assent>
16. Promoting integration Annual Report on the Operation of the Canadian Multiculturalism Act 2010-2011. – Ottawa, 2012. – 49 p. – Режим доступу: http://publications.gc.ca/collections/collection_2012/cic/Ci95-1-2011-eng.pdf
17. Siapera E. Multiculturalism Online: the Internet and the Dilemmas of Multicultural Politics / Eugenia Siapera // Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 31. No. 3. – May 2005. – P. 5-24. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/27245803_Multiculturalism_online_The_internet_and_the_dilemmas_of_multicultural_politics
18. What is Language Instruction for Newcomers to Canada (LINC), 2017. – Режим доступу: <https://www.immigrant-education.ca/about-us/our-history/>
19. Winter E. Becoming Canadian: Making Sense of Recent Changes to Citizenship Rules / Elke Winter / IRPP Study. No. 44. January 2014 – Режим доступу: https://www.academia.edu/34056789/Becoming_Canadian_Making_Sense_of_Recent_Changes_to_Citizenship_Rules
20. Winter E. Report on Citizenship Law: Canada / Elke Winter // EUDO Citizenship Observatory. – December 2015 – 45 p. – Режим доступу: https://www.academia.edu/34056720/Report_on_Citizenship_Law_Canada.
21. Yayoi K. Canadian Multiculturalism: The significance of being official policy / Kawano Yayoi // Notandum 39. – 2015. – P. 57-68. – Режим доступу: <http://www.hottopos.com/notand39/57-68Yayoi.pdf>

References:

1. Burtseva, M. (2019). Osoblyvosti rozvytku immihratsiynoyi polityky Kanady u 2006-2012 rr. *EMINAK: naukovyy shchokvartal'nyk*, Vol. 3., 2 (26), 149-159. Retrieved from: <https://eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/301>
2. Karlova, V. (2011). Mul'tykul'turalizm yak polityko-ideolohichna doktryna: problemy ta vyklyky. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrainy*, 1, 209-220. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2011_1_23.
3. Kymlichka, V. (2001) Liberalizm i prava menshyn. Kharkiv: Tsentrosvitnikh initsiatyv.
4. Cherednyk N., Cherednyk Yu. (2009). Movna polityka yak skladova polityky mul'tykul'turalizmu v Kanadi. *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya. Zbirnyk naukovykh prats'*. 2, 28-35. Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02\(2\)/Cherednik.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02(2)/Cherednik.pdf)
5. 2019 Electoral Platform. Canadian identity: ending official multiculturalism and preserving Canadian values and culture. *People's Party of Canada, official website*. Retrieved from: https://www.peoplespartyofcanada.ca/canadian_identity_ending_official_multiculturalism_and_preservin_g_canadian_values_and_culture
6. Angus, I.H. (1988). Displacement and Otherness: Toward a Post-Modern Ethics. *Ethnicity in a Technological age*. Edmonton: University of Alberta, 107-128.
7. Constitution Act, 1982. Justice Laws Website. Retrieved from: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/page-15.html>
8. Edmonston, B. (2016). Canada's immigration trends and patterns. *Canadian Studies in Population*. 1-2, 78-116. Retrieved from: <https://journals.library.ualberta.ca/csp/index.php/csp/article/view/25395>
9. Gulliver, T. (2011). Banal Nationalism in ESL Textbooks. *Canadian Journal of Education*. 3, 119-135. Retrieved from: <http://journals.sfu.ca/cje/index.php/cje-rce/article/download/362/1056>.
10. Kenyeres, J. (2014). Aspects of Canadian Multiculturalism: History, Policy, Theory and Impact. *Central European Journal of Canadian studies*. 9, 27-44. Retrieved from: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134378>
11. Knowles, V. (2007). Strangers at our Gate: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1540-2007. Toronto: Dundurn Press.
12. Lenard, P., Wark, W., Nagra, B., Winter, E., (2016). Securitizing Minority/Muslim Canadians: Evaluating the Impact of Counter-Terrorism, National Security and Immigration Policies since 9/11. Retrieved from: https://www.academia.edu/24765979/Securitizing_Muslim_Canadians_Evaluating_the_Impact_of_Counter-terrorism_National_Security_and_Immigration_Policies_Since_9_11
13. Medeiros, M. (2019) National frenemies: linguistic intergroup attitudes in Canada. *Ethnic and racial studies*. 42, iss. 16, 3-22. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01419870.2017.1406610>
14. Open Letter to The Right Honourable Stephen Harper, P.C., M.P. Prime Minister of Canada (2014). Retrieved from: <https://bccla.org/wp-content/uploads/2014/06/Open-Letter-C24-.pdf>
15. Parliament of Canada. House of Commons. Strengthening Canadian Citizenship Act (bill C-24), 19th June, 2014. House of Commons official website. Retrieved from: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/41-2/bill/C-24/royal-assent>
16. Promoting integration Annual Report on the Operation of the Canadian Multiculturalism Act 2010-2011 (2012). Ottawa. Retrieved from: http://publications.gc.ca/collections/collection_2012/cic/Ci95-1-2011-eng.pdf
17. Siapera, E. (2005). Multiculturalism Online: the Internet and the Dilemmas of Multicultural Politics. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 31, 3, 5-24. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/27245803_Multiculturalism_online_The_internet_and_the_dilemmas_of_multicultural_politics
18. What is Language Instruction for Newcomers to Canada (LINC) (2017). Retrieved from: <https://www.immigrant-education.ca/about-us/our-history/>
19. Winter, E. (2014). Becoming Canadian: Making Sense of Recent Changes to Citizenship Rules. *IRPP Study*, 44. Retrieved from: https://www.academia.edu/34056789/Becoming_Canadian_Making_Sense_of_Recent_Changes_to_Citizenship_Rules
20. Winter, E. (2015). Report on Citizenship Law: Canada. *EUDO Citizenship Observatory*. Retrieved from: https://www.academia.edu/34056720/Report_on_Citizenship_Law_Canada.

21. Yayoi, K. (2015). Canadian Multiculturalism: The significance of being official policy. *Notandum*, 39, 57-68. Retrieved from: <http://www.hottopos.com/notand39/57-68Yayoi.pdf>

Надійшла до редколегії 30.08.2018.

Volodymyr Fisanov, Doctor of sciences in History, Professor, Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine.

IMMIGRATION POLICY AND THE PROBLEM OF RENEWAL OF MULTIKULTURALISM PRACTICES IN MODERN CANADA

***Abstract.** The goal of the article is to analyze certain aspects of Canada's immigration policy in the context of contemporary realities, considering the concept of multiculturalism. In the paper there are outlined the main stages of Canadian immigration policy and its impact on the politics of multiculturalism. The author emphasizes that the policy of multiculturalism, proclaimed by the Government of Canada in its modern interpretation in the late 1980s, has transformed in the first decades of the 21st century. It was caused by such factors as the rise of terrorism attacks, illegal migration and the widening of migration from the South-East Asia. It was shown that Canadian immigration policy evolved to more open and liberal since the end of the World War II, but at the beginning of the 21st century the situation radically changed. This trend was especially noticeable during the activities of the conservative governments of S. Harper (2006-2015). Conservative government policy was marked by the introduction of restrictive immigration laws and the extension of bureaucratic procedures. In particular, some provisions of the «Strengthening Canadian Citizenship Act» of June 19, 2014, were analyzed. It was emphasized that this legal act had been crushed by the Bar Association of Canada, as well as in the Open Letter of 60 well-known scholars and community members to the Prime Minister of Canada. Another trend of last developments in Canadian multicultural society was influenced by American negative attitudes towards Muslims.*

Today, the Government of Canada must review and substantially add policy of multiculturalism. However, it should not become a hostage to the political struggle between liberals and conservatives in the contemporary difficult realities. The escalation of feelings of danger and intolerance, based on the dialectical the «enemy-friend» opposition, no longer work in a society. But people are looking for effective democratic dialogue in order to normalize relationships in the multicolored society of the early 21st century.

***Key words:** immigration policy, multiculturalism, Conservative Government of S. Harper, liberal model of multiculturalism, Canada.*